

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego z przedłożenia
Wydziału krajowego o popieraniu kultury krajowej na polu
budowli wodnych.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie melioracyjne Wydziału krajowego, które Wysoki Sejm uchwałą z dnia 15. stycznia 1894. przydzielił Komisji gospodarstwa krajowego do załatwienia, obejmuje następujące cztery główne działy:

I. Wykonanie uchwał sejmowych i załatwienie petycyj Wydziałowi krajowemu przekazanych.

II. Wnioski w sprawie podjęcia dwóch nowych publicznych robót melioracyjnych.

III. Uzasadnienie preliminowanych na rok 1894 wydatków na budowle wodne.

IV. Wykaz czynności biura melioracyjnego i zmiany w jego personalu.

Idąc za sprawozdaniem Wydziału krajowego pozwala sobie Komisya gospodarstwa krajowego w tym samym porządku przedstawić Wysokiemu Sejmowi swe uwagi i wnioski.

I.

Uchwalone przez Wysoki Sejm na posiedzeniach z dnia 6. kwietnia 1892 i z dnia 23. września 1892 projekty do ustaw:

1) o regulacji rzeki Dniestru między Rozwadowem a Żurawnem;

2) o regulacji Złotej Lipy;

3) o osuszeniu bagien w powiatach Łańcuckim i Jarosławskim;

4) o zabudowaniu potoku Michalów;

5) o zabudowaniu potoku Niszkówki;

uzyskały w ciągu roku 1893. Najwyższą sankcją; natomiast projekt ustawy o regulacji Bugu otrzyma konstytucyjne zatwierdzenie dopiero w roku bieżącym, skoro Rada państwa uchwałę przyręczone dla tej regulacji zasiłki z państwowego funduszu melioracyjnego i dotacyi na budowle wodne.

Z powyższych pięciu przedsięwzięci już sankcyonowanych regulacya Złotej Lipy i osuszenie bagien Łańcucko Jarosławskich, których wykonaniem zająć się ma Wydział krajowy, mogą być rozpoczęte dopiero w roku bieżącym, gdyż pierwsze raty zasiłków krajowych nie były równocześnie z projektami ustaw uchwalone.

Dalsze trzy przedsięwzięcia, mianowicie: regulacya Dniestru, którą ma prowadzić c. k.

Namiestnictwo, tudzież zabudowanie potoków Michałów i Niszkówka, które ma wykonać sekcya Przemyska c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich, winny były w myśl obowiązujących nstaw być podjętymi w r. 1893, co jednak dotychczas nie nastąpiło.

Opóźnienie robót przy regulacji Dniestru usprawiedliwia Wydział krajowy zmianą projektu, która wymaga nowych pertraktacyj w sprawie wykupna gruntów, powodem zaś opóźnienia zabudowań potoków górskich jest brak sił fachowych w sekcji Przemyskiej oddziału leśno-technicznego.

Z uwagi, że z powodu tego braku sił w wymienionej sekcji zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Stryja i Skawy, dotychczas nie zostało podjęte, jakkolwiek specjalne ustawy termin zozpoczęcia robót na rok 1892 naznaczyły a zasiłki państwowe i krajowe od r. 1892 do budżetu są wstawiane. Komisya gospodarstwa krajowego wzraca uwagę Wysokiego Sejmu na tę okoliczność i pozwala sobie zaproponować uchwalenie rezolncyi do c. k. Rządu, ażeby siły fachowe sekcji Przemyskiej wzmoenił odpowiednio do potrzeb kraju.

Przy wydaniu rozporządzeń wykonawczych do specjalnych ustaw melioracyjnych natrafia Wydział krajowy w ostatnich latach na trudności ze strony c. k. Ministerstwa rolnictwa, jakkolwiek układane przez Wydział krajowy projekty tych rozporządzeń są identyczne z obowiązującymi już dawniejszemi rozporządzeniami wykonawczemi zatwierdzonemi przez to Ministerstwo. Objekcye stawia mianowicie Ministerstwo w dwóch kierunkach: raz wzbrania się wypłacać zasiłki państwowe w równych ratach rocznych, co utrudnia porządny tok budowy, a powtórę żąda eliminowania z zarządów budowy, delegatów Wydziału krajowego, jakkolwiek ta instytucya przy budowie dróg krajowych i dotychczasowych robotach melioracyjnych okazała się odpowiednią i dla ekonomicznego przeprowadzenia robót pożyteczną.

Dla przedsiębiorstwa regulacji Biały i obwałowania prawego brzegu Dunajca powiodło się Wydziałowi krajowemu po całorocznej korespondencji uzyskać regularną wypłatę zasiłków państwowych w ratach rocznych z góry, przy innych zaś przedsiębiorstwach o mniejszych rozmiarach Wydział krajowy poczynił ustępstwa.

Również zaakomodował się Wydział krajowy do żądań Ministerstwa rolnictwa w sprawie usunięcia delegata względnie ograniczenia jego wpływu w zarządzie budowy, tak iż przy robotach prowadzonych przez Wydział krajowy delegat ma być tylko orgauem doradczym kierownika budowy, przy zabudowaniach zaś potoków górskich delegat ma być zupełnie usuniętym.

Załatwienie petycji Wydziałowi krajowemu przekazanych nie daje powodu Komisji do ujemnych uwag; — przeciwnie zaznacza Komisya, że wszystkie uchwały Wysokiego Sejmu, jak i petycye zostały ściśle wykonane i załatwione, co świadczy o porządnym toku urzędowania

II.

Wydział krajowy przedkłada obecnie Wysokiemu Sejmowi dwa projekty do ustaw mające na celu przeprowadzenie dwóch nowych przedsiębiorstw melioracyjnych:

1) regulacji jednego z dopływów Pełwi, mianowicie potoku Dumnego w powiatach lwowskim i kamienieckim kosztem 57.600 złr.

2) uzupełnienia obwałowania lewego brzegu Dunajca od mostu kolejowego w Bogumiłowicach do Biskupie radłowskich w powiatach tarnowskim i brzeskim kosztem 140.000 złr.

Obydwie te roboty publiczne mają być przeprowadzone w drodze przedsiębiorstw krajowych, wskutek czego udział kraju w kosztach w myśl państwowej ustawy melioracyjnej wynosić musi przynajmniej 40%, udział zaś państwowego funduszu melioracyjnego i konkurencyi po 30%.

Całkowity datek kraju wynosić zatem będzie:

1. przy regulacji potoku Dumnego	23.040 złr.
2. przy obwałowaniu lewego brzegu Dunajca	56.000 „
Razem	79.040 „

Regulacja potoku Dumnego ma być wykonaną w ciągu lat 2, obwałowanie zaś lewego brzegu Dunajca w ciągu lat 4; roczne zatem raty zasiłku krajowego wynosić będą przy regulacji potoku Dumnego po 11.500 złr., przy obwałowaniu lewego brzegu Dunajca po 14.000 złr.

W regulacji potoku Dumnego, która ma na celu osuszenie łąk nadbrzeżnych i ochronę od zwyczajnych dorocznych zalewów, interesowanym jest obszar 1262 morgów gruntów, tak iż koszt melioracji 1 morga wynosi 45 złr. 70 ct. w. a.

Obwałowanie lewego brzegu Dunajca ma na celu ochronę od zwyczajnych i nadzwyczajnych wylewów a po części osuszenie 4.790 morgów; nakład więc potrzebny na ochronę od zalewów i osuszenie 1 morga wynosi 29 złr. 23 ct.

Projekty techniczne obu tych melioracyj uznało c. k. Ministerstwo rolnictwa za odpowiednie, a zarazem przyznało na ich wykonanie 30% zasiłek z państwowego funduszu melioracyjnego.

Gdy więc te projekty są pod każdym względem dojrzałe i należą do tej kategorii robót, które w programie Wydziału krajowego stoją na pierwszym planie, nadto zaś jeszcze wykonanie ich odpowiada powziętym już poprzednio uchwałom Wysokiego Sejmu, Komisya gospodarstwa krajowego zaleca Wysokiemu Sejmowi przedłożone przez Wydział krajowy projekty ustaw do przyjęcia, oraz uchwałe nie na rok 1894 pierwszych rat zasiłków krajowych, tak ażeby roboty mogły być w roku bieżącym rozpoczęte.

Co do kodyfikacji projektu ustawy o obwałowaniu lewego brzegu Dunajca, zażądał p. komisarz rządowy zmian §§. 1, 5 i 7 w tym kierunku, ażeby postanowienia tych paragrafów były identyczne z odnośnymi postanowieniami projektu ustawy o regulacji potoku Dumnego.

Zmiany te mają na celu:

1. wyeliminowanie terminu wykonania robót z §. 1;
2. zmianę sposobu wypłat corocznych rat, zasiłków kraju i państwowego funduszu melioracyjnego w tym kierunku, że raty te nie mają być wypłacane do funduszu budowy z góry, lecz w miarę potrzeby dla wykonania robót programem objętych (§. 5);
3. zamieszczenie w ostatnim ustępie §. 7 postanowienia, według którego czas trwania budowy, terminu płatności i sposób uiszczania datków określić ma dopiero rozporządzenie wykonawcze wydane przez Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem, a zatwierdzone przez Ministerstwo rolnictwa.

Z uwagi że obwałowanie lewego brzegu Dunajca należy do mniejszych przedsięwzięć, które nie wymagają zabezpieczenia dostawy znacznie większych ilości materiałów, a tem samem znacznie większych zapasów gotówki. Komisya gospodarstwa krajowego przyjęła proponowane zmiany projektu ustawy, zwłaszcza że i Wydział krajowy na żądanie c. k. Ministerstwa rolnictwa zaakceptował już podobne zmiany przy mniejszych przedsięwzięciach melioracyjnych, jak obwałowanie prawego brzegu Wisły między Podgórzem a Niepołomicami, zabudowania rozmaitych potoków górskich i regulacja potoku Dumnego.

III.

Preliminowane przez Wydział krajowy na rok 1894 wydatki na budowie wodne skazują nadzwyczajny wzrost w porównaniu z r. 1893 w kwocie 161.043 zł. w. a., czyli 53%.

Nadwyżka ta nadzwyczajna wedle wyjaśnienia Wydziału krajowego jest wyjątkowa i spowodowaną została dwukrotną klęską powodziową, jaka kraj nasz dotknęła w czerwcu i sierpniu 1893 r. W dwóch tylko bowiem pozycjach, mianowicie w zasiłkach na miejscowe regulacje rzek karpaccich i na mniejsze roboty melioracyjne wynosi ten nadzwyczajny wydatek 82.313 zł.

Oprócz dotacji na regulację potoku Dumnego i obwałowanie lewego brzegu Dunajca, co do których komisya gospodarstwa krajowego przedstawiła powyżej swą opinię, ma jeszcze komisya do oceny preliminowane przez Wydział krajowy wydatki:

- 1) na utrzymanie referenta administracyjno-prawnego dla spraw melioracyjnych (poz. 142 l.);
- 2) na lokalne regulacye rzek niespławnych (poz. 149);
- 3) na popieranie mniejszych robót melioracyjnych (poz. 151).

ad. 1) Referent administracyjno-prawny dla spraw melioracyjnych.

W biurze melioracyjnem zachodzi ten wyjątkowy wypadek, że technicy oprócz projektowania i wykonania robót mają sobie przydzielone prowadzenie całego referatu, wygotowywanie sprawozdań dla Wysokiego Sejmu, redakcya projektów nstaw, rozporządzeń wykonawczych i instrukcyj, podczas gdy te agendy przy innych władzach, a nawet w departamencie IV. Wydziału krajowego poruczone są urzędnikom konceptowym. O ile z dotychczasowego rozwoju robót melioracyjnych wnosić można, sprawy na tem wcale nie ucierpiały; jednakże wobec wzrostu czynności i liczby ekszhibitów która w rok 1893 dosięgała cyfry 400 miesięcznie, dalej w obec żądania c. k. Ministerstwa rolnictwa, ażeby dyrektor biura osobiście kontrolował wykonujące się roboty, Wydział krajowy przyszedł do przekonania, że ten urzędnik który przeważnie referat melioracyjny prowadzi, nadal nie będzie w stanie sprostać swemu zadaniu, jeżeli nie ma zaniebdywać kontroli robót na miejsen, która częstokroć jest daleko ważniejszą od czynności biurowych.

Z tego powodu, tudzież chcąc dla kierowników budowy zapewnić pomoc prawną przy wywłaszczeniu i intabulacji gruntów, które dotychczas idą oporem i narażają fundusze budowy na znaczne wydatki, przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi wniosek na utworzenie w biurze melioracyjnem posady referenta administracyjno-prawnego w randze i z poborami sekretarza konceptowego, któryby się zajmował załatwianiem spraw bieżących, a obok tego przeprowadzał wykupno i intabulację gruntów przy krajowych przedsiębiorstwach melioracyjnych.

Ponieważ wedle zdania Wydziału krajowego szczupły personal urzędników konceptowych nie dozwala na przydzielenie osobnego nrzędnika konceptowego do załatwiania spraw melioracyjnych, z drugiej strony zaś w interesie robót okazuje się niezbędnem, ażeby dyrektor biura melioracyjnego oceniał sprawy nie według relacji pisemnych, lecz na podstawie osobistego zbadania stanu na miejsen. Komisya gospodarstwa krajowego widzi się zniewoloną przyjąć wniosek Wydziału krajowego co do ustanowienia referenta administracyjno prawnego w biurze melioracyjnem i przedstawia takowy Wysokiemu Sejmowi do uchwały.

Co się tyczy żądanej przez Wydział krajowy na ten cel dotacyi, to z uwagi, że posada wymieniona po ewentualnem respisanin konkursu może być obsadzoną najwcześniej z dniem 1. kwietnia 1894, redukuje komisya takową do kwoty 1800 zł.

ad 2) Na lokalne regulacye rzek niespławnych, które w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882 kraj subwencyonuje zasiłkami w wysokości 1/3 części kosztów, preliminarzuje Wydział krajowy zgodnie z wnioskiem c. k. Namiestnictwa następujące dotacye na rok 1894.

1)	na regulację	Soły	6176 zł. w. a.
2)	" "	Raby	6627 "
3)	" "	Dunajca	32457 "
4)	" "	Popradu.	977 "
5)	" "	Wisłoki.	6893 "
6)	" "	Wisłoka.	1754 "
7)	" "	Sanu	33916 "
8)	" "	Stryja	1500 "
9)	" "	Świcy	5900 "
19)	" "	Łomnicy	2000 "
11)	" "	Bystrzycy	5597 "
Do przeniesienia			193.797 złr. w. a.

	Z przeniesienia . . .	103797 zł. w. a.
12) "	" na premiowanie za- wiklin odsypisk . . .	1000 "
13) "	" do dyspozycyi Wy- działu krajowego . . .	20000 "
	razem . . .	<u>124797 zł. w. a.</u>

czyli o 65,802 zł. ponad dotację uchwaloną na rok 1893.

Na kwotę 104.797 zł. w. a. przedłożył Wydział krajowy szczegółowy preliminarz z reszty zaś, mianowicie 20000 zł., która służyć ma jako dotacya dyspozycyjna, przyznał już Wydział krajowy na żądanie c. k. Namiestnictwa tytułem 33 $\frac{1}{2}$ % zasiłków krajowych na dalze miejscowe regulacye Raby, Dunajca, Wisłoka, Sanu i Świcy łączną kwotę 15.249 zł. 50 ct. tak iż właściwie pozostaje rozporządzalna dotacya zaledwie w kwocie 4.750 zł. 50 ct.

Ze względu na wielkie szkody, jakie zeszłoroczna dwukrotna powódź wyrządziła, tudzież potrzebę wykonania nagłych budowli ochronnych zaleca komisya Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia całą przez Wydział krajowy proponowaną dotację w sumie 124.797 zł.; wyraża jednak oczekiwanie, że w razie podjęcia przez c. k. Rząd systematycznej regulacyi rzek karpackich wydatki na podobne miejscowe roboty ochronne stopniowo się obniżą.

ad 3) Dotacya na popieranie mniejszych robót melioracyjnych w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889, preliminuje Wydział krajowy w wysokości 36.516 zł. a mianowicie: na regulację Czezwycy pod Strutynem niżnym, naprawę wałów nadwiślańskich w powiatach krakowskim, wielickim i bocheńskim, roboty uzupełniające przy osuszeniu bagien Niskich i Rudnickich, przełożenie prawego wału Sann w Czekażu pniowskim, odbudowanie szluz w wałach Uzwicy i Uszewki, popieranie doświadczeń z kulturą torfowisk w czterech miejscowościach (Rudnik, Korsów, Ludzimierz i Carny Dunajec) i na zakładanie fabryk drenarskich w łącznej kwocie 26.516 zł., tudzież do dyspozycyi Wydziału krajowego w kwocie 10.000 zł. w. a.

Ponieważ wykazane szczegółowo przez Wydział krajowy dotacye w kwocie 26.516 zł. bądź to wstawione zostały do preliminarza w skutek osobnych uchwał Wysokiego Sejmu, bądź też służyć mają na pokrycie 33 $\frac{1}{3}$ % zasiłku krajowego dla tych robót, które już uzyskały zasiłki z państwowej dotacyi melioracyjnej pod warunkiem równoczesnego subwencyonowania przez kraj, zatem komisya zaleca je Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia bez zmiany. Również oświadcza się komisya za uchwaleniem dotacyi dyspozycyjnej w kwocie 10.000 zł. tem bardziej, że z dotacyi tej przyrzczone już zostały zasiłki w łącznej kwocie 7.344 zł. 33 ct., a Wysoki Sejm w ciągu bieżącej sesyi przekazał już Wydziałowi krajowemu kilka petycyj do nzwglądnienia przez udzielenie subwencji z tej właśnie dotacyi.

Przy rozprawie nad wnioskiem Wydziału krajowego co do udzielenia subwencji krajowej dla 2 nowych stacyj w Ludzimierzu i Czarnym Dunajcu, które c. k. Ministerstwo rolnictwa zamierza w roku bieżącym założyć celem prowadzenia doświadczeń tak z kulturą torfowisk, jak i eksploatacyi ich na ściółkę i opał, uchwalila komisya zwrócić uwagę Wysokiego Sejmu na pierwszorzędne znaczenie, jakie ta sprawa ma dla kraju. Według dat zebranych przez Wydziały powiatowe a zamieszczonych w sprawozdaniu za rok 1888/9 (pag 172 — 175) wynosi obszar torfowisk w kraju przydatnych na opał 13165 mogów i odpowiednich pod kulturę 79.243 morgi.

Daty powyższe jak Wydział krajowy podnosi, nie są zupełne, gdyż w kraju naszym znajduje się daleko większy obszar nieużytków torfowych, których Wydziały powiatowe nie wykazały.

Wobec rezultatów osiągniętych za granicą i wobec doświadczeń zrobionych już i w kraju naszym należy i ten teren tyle przydatny dla produkcji rolnej należytą otoczyć opieką. Dotychczas nrządzone i w życie wprowadzone stacye doświadczalne w Rudniku i Korsowie i mające w 1894 r. wejść w życie w Ludzimierzu i w Czarnym Dunajcu a wreszcie projektowana przez

Wydział krajowy około Oleska, nie wystarczają; w kilku bowiem jeszcze punktach kraju a mianowicie na Podolu, w cieszanowskim i w stryjskim powiecie, wreszcie w powiecie chranowskim celem pokazania na miejscu, jak się te kultury robią i jak się prowadzą, stacye takie założone być winny.

Tak jednak liczba tych stacyi jak ich rozłożenie geograficzne przedstawiają pewne trudności administracyjne a powodzenie tych kultur głównie od tego zawisło czy prowadzenie ich będzie prawidłowe i fachowe. Każde doświadczenie nie przeprowadzone fachowo i nie udane, może rzecz samą choćby najkorzystniejszą zaprzepaścić na lata — a zresztą rzeczy te nie robią się za darmo — czuwać więc należy by grosz publiczny nie był zmarnowany, a da się to osiągnąć jedynie wtenczas, jeżeli fachową pomoc i kierownictwo tych stacyi będzie zapewnionem. Wprowadzenie w kulturę tych znacznych przestrzeni a dotychczas nieprodukcyjnych leży tak w interesie kraju jak i Rządu. Z uznaniem przyjąć należy dotychczasową gotowość popierania tej akcji ze strony c. k. ministerstwa rolnictwa i nie ma wątpliwości, że c. k. Rząd i dalsze kroki nasze na tem polu wydatnie poprzeć zechce.

Z tych powodów komisya pozwala sobie przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek na uchwalenie rezolucyi do Wydziału krajowego

1) ażeby w ciągu roku 1894 wyjednał u c. k. Rządu założenie dwóch dalszych stacyi doświadczalnych dla kultury torfowisk i eksploatacyi torfu na opał i ściółkę w okolicy Oleska i na Podolu.

2) ażeby w najbliższym czasie postarał się o siłę fachową do prowadzenia doświadczeń z kulturą i eksploatacyę torfowisk, oraz przeprowadził rokowania z c. k. Rządem co do zapewnienia na ten cel stałej dotacyi rocznej z c. k. skarbu państwa.

Na urządzenie stacyi doświadczalnych w okolicy Oleska i na Podolu, proponuje komisya otwarcie Wydziałowi krajowemu kredytu na rok 1894 w wysokości 2000 zł.

IV.

Przedłożone przez Wydział krajowy sprawozdanie z czynności biura melioracyjnego za rok 1892/3, wykazuje znaczny wzrost robót, zwłaszcza w dziale melioracyi prywatnych, co przypisać należy uchwalonej przez Wysoki Sejm (d. 6. kwietnia 1892) bezpłatnej pomocy technicznej

I tak wykonało biuro melioracyjne w czasie od 1. lipca 1892 po koniec czerwca 1893 zdjęcia dla 76 robót (z tego 12 robót publicznych), wypracowało lub kontynuowało 70 projektów (dla 11 robót publicznych a 59 prywatnych) i prowadziło budowę lub nadzorowało 75 robót (13 publicznych a 62 prywatnych).

Nadto przeprowadziło to biuro liczne badania wstępne i komisye — brało udział w obradach spółek wodnych i zajmowało się referatem wszystkich spraw wodnych i melioracyjnych (przeszło 4.000 ekshiditów w ostatnim roku), poszczególni zaś urzędnicy tego biura mieli poruczone wykłady na kraj. kursie praktycznym dozorców melioracyjnych, w kraj. szkołach rolniczych w Dublanach i w szkole ogrodniczej w Tarnowie.

W końcu zaznaczyć musi komisya, że o ile administracya i kierownictwo w techniczne melioracyi krajowych nie pozostawiają do życzenia, a nawet przedkładane przez Wydział krajowy projekty techniczne, państwowe władze centralne zaliczają do najlepszych w Austrii, o tyle nie domaga strona rachunkowa.

Dowodem tego jest fakt, że Wydział krajowy po raz pierwszy nie przedłożył Wysokiemu Sejmowi szczegółowego sprawozdania z postępu budowy przy publicznych robotach melioracyjnych za rok 1892, gdyż jakkolwiek kierownicy budowy w przepisanych terminach sporządzili operaty wykonawcze, oddział rachunkowy dotychczas ich nie sprawdził i nie załatwił.

Ż uwagi, że tego rodzaju opóźnienia w załatwianiu rachunków pociągają za sobą zwłokę w przeprowadzaniu kolandacyi, oraz w przebkładaniu c. k. Rządowi operatów wykonawczych w terminach przepisanych rozporządzeniami wykonawczemi, komisya widzi się zniewoloną zalecić Wydziałowi krajowemu jak najrychlejsze nsunięcie tego nie ładu w oddziale rachunkowym.

Na podstawie powyższego sprawozdania komisya gospodarstwa krajowego wniosł:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z d. 19. grudnia 1893 l. 64.941 o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych.

II. Sejm przyznaje na regulacyę rzek niespławnych w myśl uchwały swej z dnia 6. października 1882 w rubr. XIII. poz 149 wydatków na rok 1894 następujące zasiłki:

(a	na regulacyę Soły pod	Milówką i Ciscem	1619 zł.
b)	" "	" " Wieprzem i Zabłociem	2000 "
c)	" "	" " Żywceem i Zarzeczem	2557 "
d)	" "	Raby pod Dąbrowicą	930 "
e)	" "	" " Marszowicami	1360 "
f)	" "	" " Dobezycami, Niezdowem i Winiarami	1500 "
g)	" "	" " Winiarami	1007 "
h)	" "	" " Stadnikami i Gdowem	1000 "
i)	" "	" " Krzyżanowicami	830 "
k)	" "	Dunajca pod Zabelczem i Chełmcem	1826 "
l)	" "	" " Białą wodą	333 "
m)	" "	" " Witowicami dolnemi	1652 "
n)	" "	" " Podegrodziem i Stadlem	1600 "
o)	" "	" " Trąbkami i Drużkowem	800 "
p)	" "	" " Filipowicami	2000 "
r)	" "	" " Biskupicami i Charzewicami	2000 "
s)	" "	" " Zakliczynem i Wesołowem	800 "
t)	" "	" " Rostoką i Lnślawicami	1900 "
u)	" "	" " Janowicami	1464 "
w)	" "	" " Wielką wsią	1493 "
x)	" "	między Wielką wsią a Szczepanowicami	3345 "
y)	" "	pod Szczepanowicami	2236 "
z)	" "	Dunajca pod Dąbrówką i Łukanowicami	1800 "
aa)	" "	" " Wesołowem	1408 "
ab)	" "	" " Zakliczynem	1116 "
ac)	" "	" " Charzewicami	2463 "
ad)	" "	" " od mostu pod Melsztynem do Wróblowie	4221 "
ae)	" "	Poprodu pod Starym Sączem	977 "
af)	" "	Wisłoki pod Brzyzkami i Bukową	1000 "
ag)	" "	" " Błażkową	867 "
ah)	" "	" " Dęborzynem	1426 "
ai)	" "	" " Pilznionkiem i Lipinami	2000 "
ak)	" "	" " Rzemieniem i Rzoehowem	1600 "
al)	" "	Wisłoka pod Wiśniową i Cieszyną	879 "
am)	" "	" " Dobrzechowem	875 "

an)	na regulację Sanu pod Hroszówką	200 zł.
ao)	„ „ „ „ Jabłonicą ruską	3200 „
ap)	„ „ „ „ Nozdrzem	800 „
ar)	„ „ „ „ Chodorówką	900 „
as)	„ „ „ „ Bachorcem i Sielnicą	800 „
at)	„ „ „ „ Ruską wsią i Nienadową	1000 „
au)	„ „ „ „ Bachowem	1903 „
aw)	„ „ „ „ Przemyślem	6.867 „
ax)	„ „ „ Sanu pod Przemyślem i Ostrowem	6804 „
ay)	„ „ „ „ Wileżą i Buszkowicami	8000 „
az)	„ „ „ „ Sośnicą i Składem solnym	3432 „
bb)	„ „ „ Stryja pod Chodowicami	500 „
be)	„ „ „ „ Pokrowcami i Kawczym kątem	1000 „
bd)	„ „ „ Świcy „ Hoszowem i Kniaziołuką	1300 „
be)	„ „ „ „ Włodzimircami	300 „
bf)	„ „ „ „ Baliczami zarzecznymi i podgórnymi	500 „
bg)	„ „ „ „ Mielniczem i Dubrawką	1300 „
bh)	„ „ „ Świcy i Sukielu pod Sokółowem	2500 „
bi)	„ „ „ Łomnicy pod Tużyłowem i Dołhem	1500 „
bk)	„ „ „ „ Błudnikami i Temerowcami	500 „
bl)	„ „ „ Bystrzycy pod Nazawizowem	800 „
bm)	„ „ „ „ Uhrynowem, Jamnicą i Jezupolem	2000 „
bn)	„ „ „ „ Bohorodeczanami	500 „
bo)	„ „ „ „ Mykietyńcami i Uhornikami	2297 „
bp)	„ „ „ „ premiowanie zawikłania odsypisk na rzekach podkarpackich	1000 „
br)	„ „ „ „ do rozporządzalności Wydziału krajowego	20000 „
	ogółem	124797 zł.

III. Sejm przyznaje na popieranie mniejszych robót melioracyjnych w myśl uchwały swej z dnia 26. listopada 1889 w Rubr. XIII. poz. 151. wydatków na rok 1894 następujące dotacje:

a)	na regulację Czezwzy pod Strutynem niżym	1383 zł.
b)	na naprawę wałów nadwiślańskich uszkodzonych zatorami w lutym 1893 roku w powiatach: krakowskim, wielickim i bocheńskim	1290 „
c)	na roboty uzupełniające przy osuszeniu bagien niskich	2687 „
d)	na przełożenie prawego wału [Sanu w Czekaju pniowskim (w myśl uchwały z dnia 9. maja 1893)	2333 „
e)	na odbudowanie szluz w wałach Uszwicy i Uszewki	800 „
f)	na roboty uzupełniające przy osuszeniu bagien rudnickich	9023 „
g)	na popieranie doświadczeń z kulturą torfowisk w Rudniku, Korsowie, Ludzimierzu i Czarnym Dunajcu po 1.000 zł. razem	4000 „
h)	na zakładanie fabryk drenarskich (w myśl uchwały z dnia 6. kwietnia 1892)	5000 „
i)	do dyspozycji Wydziału krajowego	10000 „
	razem	36516 zł.

Uchwalone na doświadczenia z kulturą torfowisk w Ludzimierzu i Czarnym Dunajcu zasiłki krajowe mogą być w roku 1894 tylko pod tym warunkiem wypłacone, jeżeli c. k. Rząd udzieli na ten cel dalszej subwencji przynajmniej w tej samej wysokości.

IV. Poleca się Wydziałowi krajowemu ażeby:

1) wyjednał u c. k. Rządu w ciągu roku 1894 założenie dwóch stacyj doświadczalnych dla kultury i eksploatacyi torfowisk w okolicy Oleska i na Podolu w najodpowiedniejszej do tego miejscowości;

2) postarał się w najbliższym czasie o siłę fachową do kierowania doświadczeniami z kulturą i eksploatacją torfowisk, tudzież do udzielania pomocy technicznej właścicielom gruntów, przeprowadził rokowania z c. k. Rządem o wyznaczenie na ten cel stałej dotacyi z c. k. Skarbu państwa i wynik tych rokowań wraz z wnioskiem przedłożył Sejmowi na jednej z najbliższych sesyj.

Na założenie stacyj pod 1) wskazanych otwiera Sejm Wydziałowi krajowemu kredyt na rok 1894 do wysokości 2.000 zł. w. a.

V. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby na urządzenie fabryk drenarskich w kraju przyznał w roku 1894 subwencyę 5.000 zł. z państwowej dotacyi melioracyjnej.

VI. Sejm ustanawia w krajowym biurze melioracyjnem posadę stałego referenta administracyjno-prawnego w randze sekretarza z poborami unormowanymi w uchwale sejmowej z dnia 3. stycznia 1874, tudzież z prawami wpływającymi z ustawy służby krajowej i statutu emerytalnego.

Na cel powyższy otwiera Sejm Wydziałowi krajowemu kredyt na rok 1894 do wysokości 1.800 zł. w. a.

Aleg. 1 i 2.

VII. Sejm uchwala załączone $\frac{1}{2}$ projekty ustaw:

a) o regulacyi potoku Dumnego;

b) o obwałowaniu lewego brzegu Dunajca od mostu kolejowego w Bogumiłowicach do Biskupie radłowskich.

VIII. Sejm przyznaje na rok 1894 tytułem pierwszych rat zasiłków krajowych:

a) na regulację potoku Dumnego dotacyę w kwocie 11.520 zł.

b) na obwałowanie lewego brzegu Dunajca od mostu kolejowego w Bogumiłowicach do Biskupie radłowskich dotacyę w kwocie 14.000 zł.

IX. Z uwagi, że zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Stryja i Skawy, tudzież potoków Michalów i Niskówka nie zostało rozpoczęte w terminach oznaczonych obowiązującymi ustawami, mianowicie w r. 1892 i 1893, z powodu braku sił technicznych w sekcji Przemyskiej c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich, Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby siły techniczne tej sekcji powiększył odpowiednio do potrzeb kraju.

X. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wydatkowania kwot preliminowanych w rubryce XIII. na rok 1894 aż do końca lutego 1896 r. a to według zasad przyjętych przy podobnych rubrykach budżetu państwowego.

Lwów dnia 2. lutego 1894.

Przewodniczący:

Sapieha.

Sprawozdawca

J. Tarnowski.

Ustawa

z dnia . . . . . o regulacji potoku Dumnego.

Za zgodą Sejmu Mojego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

§. 1.

Regulacya potoku Dumnego od stawu w Kukizowie do mostu gminnego w Lisku w powiatach lwowskim i kamioneckim ma być wykonaną jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacji służyć ma projekt Wydziału krajowego z roku 1893 preliniujący koszta robót na 57.600 zł.

Wydział krajowy zostaje jednak npoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z Administracją państwa w granicach powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Koszta regulacji włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do pokrycia tych kosztów mają się przyczynić

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent preliminowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 1. i §. 4. ustępu 1. ustawy z dnia 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr 116, bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości trzydziestu procent kosztów z zastrzeżeniem konstytucyjnego zezwolenia;

c) wreszcie właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym przez władze polityczne oznaczyć się mającym, resztą preliminowanych kosztów budowy, a to w myśl §. 66. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. marca 1875 Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 38. według stosunku korzyści, których oczekiwać należy, lub w miarę wielkości niebezpieczeństwa, które ma być usunięte, albo też, o ile rozkład kosztów na tej podstawie nie da się uskuteczyć, według wartości tych gruntów i zakładów.

§. 4.

Do rozłożenia i ściągnięcia datków stron interesowanych w §. 3. pod c) wymienionych zawiązaną będzie przez Administrację państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym spółka wodna.

Blizsze szczegóły co do wyboru i liczby członków Wydziału tej spółki określi statut przez władzę polityczną ułożyc się mający.

§. 5.

Datki oznaczone w §. 3 pod a) b) i c) mają być oddane do rozporządzenia w czasie budowy w równych ratach rocznych z tem ograniczeniem, że rzeczywista wypłata zasiłków kraju i państwowego funduszu melioracyjnego odbywać się ma w granicach pojedynczych rat rocznych w miarę potrzeby dla wykonania robót programem objętych.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót regulacyjnych po skończeniu budowy ma być utworzonym oddzielny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1) z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przez regulację gruntów;

2) z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy.

Dalsze postanowienia co do rozkładu reszty kosztów utrzymania na kraj i strony interesowane, ewentualnie utworzenia w tym celu jednej lub więcej spółek wodnych i innych zarządzeń potrzebnych do konserwacji wykonanych robót wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 7.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych, zarówno jak i zarząd funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu podobnie jak i stronom interesowanym przyznany zostaje wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, co do czasu trwania budowy, terminów płatności i sposobu uiszczania datków, oraz co do ewentualnego współdziałania państwowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, określi rozporządzenie wykonawcze ułożone przez Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem, a zatwierdzone przez Ministerstwo rolnictwa,

§. 8.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Ustawa

z dnia . . . . . o obwałowaniu lewego brzegu Dunajca od mostu kolejowego w Bogumiłowicach do Biskupic radłowskich.

Za zgodą Sejmu Mojego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Kra-kowskiem rozporządzam, co następuje:

§. 1.

Obwałowanie lewego brzegu Dunajca od mostu kolejowego w Bogumiłowicach do Biskupic radłowskich ma być wykonane jako przedsięwzięcie krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej melioracyi służyć ma projekt Wydziału krajowego z roku 1891, preliminujący koszta robót na 140.000 zł.

Wydział krajowy zostaje jednak upoważniony do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z Administracją państwa w granicach powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Koszta budowy włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu budowy.

Do pokrycia tych kosztów mają się przyczynić:

a) fundusz krajowy bezwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent preliminowanych kosztów;

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6 ust. 1 i §. 4 ust. 1 ustawy z dnia 30. czerwca 1884 dz. u. p. Nr. 116 bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości trzydziestu procent kosztów;

c) wreszcie właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym, przez władze administracyjne oznaczyć się mającym, resztą preliminowanych kosztów budowy, a to w myśl §. 66. kraj. ust. wodnej z dnia 14. marca 1875 (dz. ust. kraj. Nr. 38) według stosunku korzyści, których oczekiwać należy, lub w miarę wielkości niebezpieczeństwa, które ma być usunięte, albo też o ile rozkład kosztów na tej podstawie nie da się oznaczyć, według wartości tych gruntów i zakładów.

§. 4.

Dle rozłożenia i ściągnięcia datków prywatnych stron interesowanych w §. 3. pod c) wymienionych, zawiązaną będzie przez Administrację państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym spółka wodna.

Bliższe szczegóły co do wyboru i liczby członków Wydziału tej spółki, określi statut przez władzę polityczną ułożyć się mający.

§. 5.

Datki oznaczone w §. 3. pod a) b) i c) mają być oddane do rozporządzenia w czasie budowy w równych ratach rocznych z góry z tem ograniczeniem, iż rzeczywista wypłata zasiłków kraju i państwowego funduszu melioracyjnego odbywać się ma w granicach pojedynczych rat rocznych w miarę potrzeby dla wykonania robót programem objętych.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót ma być utworzony oddzielny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1. z dochodów uzyskanych z wydzierżawienia wału ochronnego,
2. z corocznych datków kraju i prestacyj konkurencyjnych.

Dalsze postanowienia co do wysokości datków kraju i prestacyj konkurencyjnych na konserwację, ewentualnie utworzenia w tym celu jednej lub więcej spółek wodnych i innych zarządzeń potrzebnych dla utrzymania wykonanych budowli wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 7.

Wykonanie robót oraz zarząd funduszu budowlanego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem, któremu podobnie jak i stronom interesowanym przyznany będzie wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, co do czasu trwania budowy, terminów płatności i sposobu uiszczania datków, oraz co do ewentualnego współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, określi rozporządzenie wykonawcze ułożone przez Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem, a zatwierdzone przez Ministerstwo rolnictwa.

§. 8.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.
